

BAHAEDDİN ÖGEL'DEN KALAN DERİN İZLER

PROF. DR. BAHAEDDİN ÖGEL'İN (1924-1989) ESERLERİNİN TÜRK SANAT TARİHİ VE TÜRK SANAT TARİHÇİLİĞİ BAKIMINDAN EHEMMİYETİ

Yaşar ÇORUHLU*

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, kendisini tanımaya fırsat bulamadığım, ancak Türk sanatı tarihçisi olarak sürdürdüğüm çalışmalarım sırasında, eserleriyle yoğun bir ilişki içerisinde olduğum ve onlar vasıtasıyla kendisine büyük bir saygı duyduğum, kıymetli bir ilim adamı ve insandı.

Onun eserlerinin Türk tarihçiliği, Türk, kültür tarihçiliği için olduğu kadar, Türk sanatı disiplini ve Türk Sanat Tarihçiliği için büyük ehemmiyeti olduğu düşüncesindeyim. Üstelik onun yazılarının içerisinde doğrudan doğruya Türk sanat tarihi ile ilgili olanları da vardır.

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'in eserlerinin Türk Sanat Tarihi ve Türk Sanat Tarihçiliği bakımından özellikle iki hususta önemi vardır: Bunlardan birincisi İkonografi ve İkonoloji diğeri ise Bakış açısı ve metodur.

Bu iki mühim hususa ikinci dereceden ehemmiyeti olmak üzere, bu eserlerin sağladığı tarihi ve etnoğrafik malzeme ile edilebilir.

Belirttiğimiz bu hususlardan Türk sanat tarihi bakımından daha önemli olan ilk ikisini bir parça açmadan evvel, Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'in çalışmalarının hemen hemen tamamı İslâmiyetten önceki ve sonraki Asya Türk medeniyeti sahasına ve bu sahanın Osmanlı dönemi dahil olmak üzere, Anadolu Türk medeniyeti sahası ile ilişkilerine vakfedilmiş olduğunu belirtelim.

İkonografi ve İkonoloji Sanat Tarihine yardımcı ilmi disiplindir. Genel anlamıyla İkonografi, sanat tarihi kapsamına giren eserlerde tipleşmiş veya standartlaşmış motif ve biçim düzenlerini ya da kalıplarını inceleyen bir disiplindir⁽¹⁾. Böylece İkonografik hususiyet demek, bir manâda incelenilen belirli devre ait bir eserin biçimini varsa üzerindeki kompozisyonunun veya motiflerin o şekilde oluşunun sebebi açıklayıcı hususiyetler demektir. İkonoloji ve İkonografik hususiyetlerin tarihini inceleyen (Dinle ilgili sembol ve biçim ele-

manlarının tarihini inceleyen) ilmi disiplin manâsına gelmektedir⁽²⁾. Dolayısıyla bu iki disiplin Sanat tarihi objesinin bir çeşit örtülü anlamını kavramaya yarayan hususları inceleyer.

Ögel'in eserleri İslâmiyetten önceki çağlardan itibaren Türk Sanat Tarihi'nin İkonografik hususiyetlerini veren pek çok malzemeyi ihtiva etmektedir. Bu hususta özellikle "Türk Kültür Tarihine Giriş" (9 cilt), "Türk Kültür Tarihinin Gelişme Çağları" İkonografik ve İkonolojik açıdan Türk Sanat tarihi objelerinin ve maddi kültür eşyasının değerlendirilmesine yardımcı unsurları içermektedir.

İkonografik ve İkonolojik değerlendirmelere yardımcı olan ilimlerin başında gelen Mitoloji hususunda da Prof. Dr. Bahaeddin Ögel kendine düşeni yapmış ve iki ciltlik "Türk Mitolojisi" isimli kitabını yazmıştır⁽³⁾.

Ögel'in sağladığı ham malzeme yanında, özellikle "İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi/Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre" ve "Türk Kültürünün Gelişme Çağları" isimli eserleri diğer eserleri ve makaleleri ile birlikte Türk tarih ve kültürünün Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru bir gelişme çizgisi takib ettiği düşüncesine dayanmaktadır. Burada artık Ögel'in ikinci önemli yönü "Bakış açısı ve bunun doğurduğu metod" hususu konumuz içerisinde girmektedir.

Sosyal ilimlerde bakış açısı ve metod son derece mühim bir husustur. Zira ilim adamları ne kadar "objektif" olduklarını iddia ederlerse etsinler, ilim nötr bir kuvvettir. Yani ilim adamının ait olduğu kültür dairesinin ona kazandırdığı hususiyetler tarafından yönlendirilir. Böylece, ister istemez bir sübjektiflik, yani bakış açısı ve bunun doğurduğu metod için içerisine girer.

Sübjektifliğin aşırısı, yanlış ve maksatlı değerlendirmelere sebep olmuştur. Özellikle batılı ilim adamları için söz konusu olan bu durum, meselâ "Oryantalizm"i doğurmuştur. Oryantalizm, batılıların kendi kafalarında yaşattıkları doğu'nun kendi çıkarları doğrultusunda incelendiği "batılılara özgü" bir ilimsel disiplin olarak işlevini sürdürmüş ve sür-

*M.S.Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Araştırma Görevlisi.

TÜRK EDEBİYATI

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi • Mayıs 1989 • Sayı • Fiyatı 1500 TL (KDV Dahil)

Hasankeyf
sular
altında
kalıyor !

Aşık Garip
Skandalı

Ahmet Kabaklı:

"Hilâfetten
Diktaya"

İlhan Bardakçı:

1989 Ramazanında
Almanya'da
Evlâd-ı
Fâtihânlar

BU SAYIDA

Ahmet Kabaklı: Hilâfetten Diktaya, s.4

Zeki Ömer Defne: Dua (Şiir), s.7

Alain: Azametli Yönetici Diyor ki, s.8 (Çev.Birol Emil)

Vahap Elbir: Bir Forumun Ardından, s.9

Bekir Sıtkı Erdoğan: Rubailer, s.9

Ayşe Göktürk Tunceroğlu: Martin Luther'in Çamları, s.10

Necmettin Hacıeminoğlu: Tahsin Banguoğlu'nun Ardından, s.13

H.Latif Sarıyüce: Parlıt, s.14

Altan Deliforman: Yarmlara Bir Ses, s.15

Saadettin Kaplan: Şairin Ölümü (Şiir), s.18

Ayla Ağabegüm: Öğretmenin Günlüğü, s.19

İlhan Bardakçı: 1989 Ramazanında Almanya'da Evlad-ı Fâtihanlar, s.21

Çoşkun Ertepinar: Aynı Ses Sağ Yanından Gelince, s.23

Ayla Ağabegüm: Kenan Işık'la Bebek Uykusu Üzerine Sohbet, s.24

Nail Uçar: Başsağlığı, s.26

N.Y. Gençosmanoğlu: Topkapı'dan Ayasofya'ya (Şiir), s.26

A.Soljenitsin: Komünizm,

s.28 (Çev:Sadri Sarptır)

Amiran Kurtkan Bilgiseven: Manevi Kültürümüz ve Batı Kültürü 1, s.31

Yağmur Tunalı: Dertleniş (şiir), s.33

Abdülkadir Donuk: Bahattin Ögel, s.34

Mehmed Kırkıncı: İstanbul Güzellemesi, s.36

Hüsrev Hatemi: Görüntüler ve Görüşler, s.39

Umay Günay: Kaf Dağının Ardında, s.42

Mehmet Çınarlı: Mısralarda Gezinti-5, s.43

Ziya Kazıcı: Kahire'den Çizgiler, s.46

Ahmet Aytaç: Kulağımda Çınlayan Bir Ses, s.48

Mehmed Mehdi: Sanat Fidanlığı, s.50

Emir Kalkan: Anacan, s.51

Remzi Çayır: Sadakatın Kaçamağı, s.52

Alper İslâm Evsen: Rotterdam Geceleri 2, s.53

Kültür Sanat Dünyası, s.54

Tenkide Tahammül: N. Bekiroğlu, Y. Öztuna ve H. Hatemi'nin Cevapları, s.57

K.Kartal-M.Ekilen: Hasankeyf Sular Altında Kalıyor, s.61

Kapak: Emir Süleyman Caminin minaresi.

Okuyucuyla Hasbihal

Aziz Okuyucular,

Türk Edebiyatı'nın kapağında iki önemli konuyu gündeme getirdiğini gördünüz.

Bunlardan birincisi GAP'ın bitişiyi birlikte barındırdığı pek çok tarihi eser sulara gömülecek olan Hasankeyf kasabasının durumudur. Pek çok devlet müzelerini zenginleştirmek için bizim ülkemizden tarihi eserler kaçırlırken, biz kendimiz böyle bir tarihi nasıl sular altına gömebiliriz? Kültür Bakanlığı yetkilileri hemen bu işe el atmalı ve gecikmeden Hasankeyf'teki eserlerin nasıl kurtarılacağını düşünmelidirler. Derginizin ilgili sayfalarında bu eserler hakkında değerlendirmeler bulacaksınız.

Bir başka önemli konu da 8. İstanbul Film Festivalinde gösterilen Aşık Garip filmidir. Bu filmde Ermeni asıllı Rus yönetmen Aşık Garibin tarihi şahsiyetini saptırması, filmi homoseksüel ilişkilerle doldurmuş, Türklüğe, millî ve manevî değerlerimize yapmadık hakaret bırakmamıştır. Hatta Ermenilerin ısrarla empoze ettikleri katliâm meselesini bu filmle bir daha gündeme getirmişlerdir. Sonunda ne mi olmuştur? Film jüriden özel bir ödül almıştır. Nerede? Elbette İstanbul'da... Kendisine hakaret eden bizden başka ödül verecek başka ülke var mıdır? Kültür Bakanlığının dikkatine sunduğumuz ikinci önemli konu da budur.

Yan taraftaki sütunlara baktığınız zaman derginizin çeşitli yazı, şiir ve hikâyelerle sizlere seslenen çok zengin bir yazı kadrosuna sahip olduğunu göreceksiniz. Desteginiz devam ettiği müddetçe size layık bir dergi çıkarmak için var gücümüzle çalışacağız. Ahmet Kabaklı ve İlhan Bardakçı'nın ufuk açıcı yazıları, yine pek çok değerli yazar ve şairin eserleri sayfalarımızdadır.

Türk Edebiyatı geçen ay birtakım hatalarla elinize ulaştı. Bunun sebebi yeni bir tekniğe geçişimizdir. Derginiz artık baskı işlemleri dışında bütünüyle bilgisayarda hazırlanmaktadır. Geçen ay makinenin elimize geç ulaşması sonucu işlerin sıkışması ve makineye olan itibaksızlığımız bu hataları oraya çıkardı. Bu ay hatâ derecesi asgariye inmiş bir dergi sunduğumuz kanaatindeyiz. Geçen ayki hatalardan dolayı okuyucularımız ve yazarlarımız bizleri bağışlasınlar.

Sonraki aylarda daha mükemmel sayılarda buluşmak dileğiyle sizleri derginizle başbaşa bırakıyoruz. Allah'a emanet olunuz...

Türk Edebiyatı

Türk Edebiyatı

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

Türk Edebiyatı Vakfı

Adına Sahibi

AHMET KABAKLI

Müessese Müdürü

VAHAP ELBİR

Yazı İşleri Müdürü

AYLA AĞABEGÜM

Teknik Sorumlusu

İSA KOCAKAPLAN

Sanat Sorumlusu

BELKİS

İBRAHİM HAKKIOĞLU

Yayın Hazırlığı

M. MEHDİ ERGÜZEL

Grafik

AYŞE ÖCALAN

Baskı ve Cilt:

Flaş Matbaacılık San.ve

Tic.Ltd.Şti.

Tel:526 75 51

Dizgi Ve Film

TEDEV

Kaşgarlı Mahmut

Bilgisayar Servisi

Yazışma Adresi:

P.K.2 Sirkeci/ İstanbul

Tel:527 50 32-526 16 15

ABONE ŞARTLARI

Yurt İçi:

Yıllık Abone: 16.500.-TL.

(Öğretmen ve Öğrenciler

15.000.-TL.) Posta Çeki he-

sap no: 124-540.

Yurt Dışı:

Yıllık Abone 50 DM. Yurt

dışındaki okuyucularımız

abone bedellerini T.C.Ziraat

Bankası Çağaloğlu Şubesi

79 veya 80 VDS, döviz he-

sabına mark olarak yatırma-

lıdırlar.

Türk Edebiyatı 28 Ocak

1985 Tarih ve 2181 Sayılı

Tebliğler dergisinde öğ-

renciler ve ilgililere tavsiye

edilmiştir.

* Gönderilen yazılar basıl-

sın basılmasını iade edilmez.

Dergiye gönderilecek yazı-

lar aralıklı e-aktile edilmiş

olmalıdır.

* Yazı kurulu dergiye gire-

cek yazılarda lüzum gördü-

ğü değişiklikleri yapar.

İlke Yayıncılık : 151
BİYOGRAFİ

Ögel, Bahaeddin
(150211)

Özgün Adı
Türkiye'nin Birlikleri-5 "Tarihçiler"

Yazan
Edisyon

Dizi Editörü
Hüseyin Türkan

Yayına Hazırlayan
İlke Yayıncılık

Kapak
İlke Yayıncılık

Yayıncı Sertifika No:
18579

ISBN
978-605-5961-44-2

I. Baskı
İstanbul, 2015

Baskı-Cilt
Rayza Yayıncılık ve Matbaacılık
Davutpaşa Cd. Kale İş Merkezi No. 51
Topkapı- İSTANBUL
Tel: 0 212 481 94 11

İLKE YAYINCILIK

P.K. 117 Üsküdar 34672 İstanbul

Tel.: 0.216 341 15 88

Faks: 0.216 495 29 63

www.ilkeyayincilik.com – bilgi@ilkeyayincilik.com

facebook.com/ilkeyayincilik – twitter.com/ilkeyayincilik

TÜRKİYE'NİN BİRİKİMLERİ-5 TARİHÇİLER

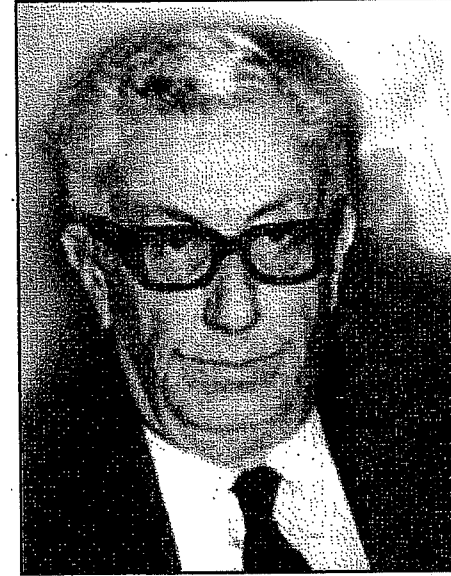
23 Nisan 2016

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

EDİSYON

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	239148
Tas. No:	920 TÜR.B

İstanbul
2015

BAHAEDDİN ÖGEL

(1924-1989)

Türkiye'deki Türk kültür tarihi araştırmalarına büyük emeği geçen Bahaeddin Ögelhızla değişen dünyada, toplumların da hızlı bir dönüşüm içerisinde olduğunu görmüş ve bu dönüşümde Türk milletinin öz kimliğini kaybetmemesi için kökenlerinin araştırılıp ortaya konulması gerektiğini düşünmüştür. Bu amaçla Ögel, Orta Asya, Çin, Japonya ve Tayvan'a gitmiş ve Türklerle ilgili en eski kayıtlara ulaşmak için Çin ve Moğol dillerini öğrenmiştir. Böylece ortaya çıkardığı bilgiler ve geliştirdiği metotlarla Türk kültür tarihi araştırmacılarına örnek bir isim olmuştur.

155-164

arasında tam ve müstakil bir hayata sahip olan ve bir sosyal uzviyet mahiyetinde görülen ancak millet yahut vatan adları verilen zümredir. Aileler, bu sosyal uzviyetin hücreleri, meslek zümreleri ise uzuvlarıdır... Bir millet her hususta fertleri arasında ortak bulunan bir zümre demektir. Bilhassa bizim gibi, siyasî düşmanları çok bulunan milletler için en büyük dayanak vatani ahlâk olabilir. Vatani ahlâkımız kuvvetli bulunmazsa, ne istiklâlimiz, ne hürriyetimiz, ne de vatanımızın bütünlüğünü koruyabiliriz. O halde Türkçülük, herşeyden çok millet ve vatan mefkûrelerine kıymet vermelidir (25).

D İ P N O T L A R

- (1) Sâmî, Şemseddin, «Kâmûs-ı Türki», s. 1493.
- (2) Alsan, Zeki Mesut: «Devletler Hukuku», s. 209.
- (3) Alsan, Zeki Mesut, s. 99.
- (4) Alsan, Zeki Mesut, s. 100.
- (5) Ögel, Bahaeddin: «Türk Kültürünün Gelişme Çağları», c. 2, s. 49.
- (6) Y. Türk Ansiklopedisi, c. 12, s. 4600
- (7) Sâmî, s. 1402.
- (8) Sâmî, s. 1404.
- (9) Sâmî, s. 1300
- (10) Karal, Enver Ziya: «Osmanlı Tarihi», c. 7, s. 324.
- (11) Lewis, Bernard: «Modern Türkiye'nin Doğuşu», s. 13.
- (12) Turan, Osman: «Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi», c. 2, s. 13.
- (13) Karal, s. 324.
- (14) Kili, Suna Gözübüyük, A. Şeref: «Türk Anayasa Metinleri», s. 12.
- (15) Karal, s. 324.
- (16) Yeni Türk Ans. c., 12, s. 4601.
- (17) Yeni Türk Ans. c. 12, s. 4601.
- (18) Yeni Türk Ans., c. 12, s. 4599.
- (19) Banarlı, Nihat Sami: «Türk Edebiyatı Tarihi», c. 2, s. 1110.
- (20) Ögel, c. 2, s. 50.
- (21) Banarlı, s. 1113.
- (22) Beyatlı, Yahya Kemâl: «Siyâsî ve Edebî Portreler», s. 59.
- (23) Banarlı, s. 1113.
- (24) Banarlı, s. 1114.
- (25) Gökalp, Ziya: «Türkçülüğün Esasları», s. 156.

HOCAMIZ PROF. DR. BAHAEDDİN ÖGEL
(1924 - 1989)

Yrd. Doç. Dr. Kemal GÖDE*

Türk - İslâm an'anesine göre «hoca hakkı»nın yeri ve önemi büyüktür. Millî ve dinî kültürümüze sırasıyla: «ana hakkı», «baba hakkı» ve «hoca hakkı» yerleşmiş birer değerlerdir. Hoca hakkının baba hakkından önce, ana hakkından sonra geldiği Sultan Veled tarafından şöyle ifade edilmiştir: «Ananın yeri tartışılmaz. Ondan sonra gelen hoca, insanın mânevî mimâridir. Bu bakımdan yeri babadan öncedir» (1). Bu itibarla, merhum hocamız öğrencilerinin, meslekdaşlarının ve kendisini seven bütün dostlarının gönlünde unutulmayacaklar arasına girmiş ve bu sebeple de onun aziz hâtırası ve Türk tarih ve kültürüne hizmetleri, nesilden nesile aktarılacak ve edebiyete kadar bu anlayışı, devam edecektir.

Hocamız Prof. Dr. Bahaeddin Ögel 1924 yılında Elâzığ'da doğmuştur. Elâzığ Ortaokulu'nu ve Malatya Lisesi'ni bitiren Ögel Hoca 1945 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun olmuştur. Erzurum Lisesi ve Hasanoglan Köy Enstitüsü'nde Tarih öğretmenliği yaptıktan sonra, Alman ilim adamı Wolfram Eberhard'ın yanında çalışmış ve onun idâresinde «Uygurlar'ın Menşesi Efsaneleri - Uygur Devleti'nin Kuruluşu» isimli «doktora tezi»ni hazırlayarak, öğrencilik yaptığı fakülteye hoca olmuştur.

«Liao Devrinden önceki Kitanlar - Hitaylar Devleti» ile 1956'da doçent, «Sino - Turcica (Çingiz Han ve Çin'deki Hanedanın Türk Müşavirleri)» ile de 1964'de profesör olan Ögel Hocamız, millî tarihimizin temelini teşkil eden Hun - Göktürk - Uygur Çağlarını hem siyasî, hem harsî yönden derinlemesine incelemiştir. İlim hayatında Fuad Köprülü'nün, devlet hayatında Atatürk'ün temelini attıkları «Türk Tarih Tezi»nin 2500 yıldan beri devamlı-

(*) E.Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı

Türk Düşüncü Araştırmaları, sayı: 79

Ağustos 1992, s. 57-66.

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

20 ARALIK 1993

VEFATININ ÜÇÜNCÜ YILINDA ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE Prof. Dr. BAHAEDDİN ÖGEL

Yrd. Doç. Dr. Ergünöz Akçora¹.

HAYATI

İlimde, ahlakta aile yaşantısında, öğretmenliğinde, vatan ve millet sevgisinde örnek alınacak bir şahsiyet olarak, 7 Mart 1989 tarihinde tedavi edildiği İbni - Sina Hastahanesinde bütün çabalara rağmen kurtarılamayarak aramızdan ayrılan, ancak eserleri ve fikirleri ile aramızda yaşayan değerli tarihçimiz Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'in, ebediyete intikalinin üçüncü yılına girmiş bulunuyoruz. Bu vesile ile Prof. Dr. Bahaeddin Ögel'i sene de bir gün de olsa anmak, fikirlerini ve eserlerini tanıtmak bizler için bir vefa borcu olmuştur.

İnsanları kendileri göçüp gittikten sonra yaşatan, şüphesiz onların değerli fikirleri, hizmetleri ve bıraktıkları eserleri olmuştur. Kendisini bugün aramızda göremezsek de, hiç bir şey beklemeden Türk milletine ve Devletine ilmiyle, kalemiyle verdiği hizmetleri örnek almamız ve gelecek kuşaklara aktarmamız büyük önem taşımaktadır.

Çocukluk ve Gençlik Dönemi

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, 21 Nisan 1923'te Elazığ'da doğmuştur. Köklü ve tanınmış bir ailenin en büyük çocuğudur. Dedesi Hacı Hakkı Efendi; babası, Şemseddin Bey ve annesi Nadire Hanumdır.

İlk ve Orta tahsilini Elazığ'da yapan Bahaeddin Ögel, bu arada 1939 yılında annesini kaybetmiştir. Lise öğrenimini ise, o yıllarda Elazığ'da lise

1 F. Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi ELAZIĞ.

21 Nisan 1989

Misafir Yazar

Prof.Dr. Aydın Taneri

Hocam Bahaeddin Ögel

Prof.Dr. Bahaeddin Ögel, Ankara'da toprağa verilirken etrafıma bakıyorum: Bir gece önce, İstanbul'dan ve Anadolu'nun muhtelif vilayetlerinden yola çıkıp, O'na son vazifelerini yapmak üzere gelen meslektaşlarını ve talebelerini görüyorum. Kabristandan yine doğruca şehirlerarası otobüs terminaline ve Ankara garına görevleri başına alelacele dönen bu vefâkâr ve fedâkâr insanların izdirapları yüzlerinden okunuyordu. Ancak, hocalarına karşı vazifelerini yapmanın huzuru ile dönüş yolculuklarını buruk bir tebeşsümle geçirmiş olmalıydılar. Bu buruk tebeşsüm, son vazifeyi yapmanın verdiği ruhi rahatlardan ileri gelmiş olmalıdır.

Türk ananesine göre, önce "ana hakkı" vardır. Sonra sırayla "hoca" ve "baba" hakları gelir. Sultan Veled bunu şöyle açıklar: "Ananın yeri tartışılmaz, Ondan sonra gelen hoca, insanın manevi mimarıdır. Bu bakımdan yeri babadan öncedir". Ne mutlu Prof. Bahaeddin Ögel'e ki, talebelerinin, meslektaşlarının ve kendisini sevenlerin sevgi hâlesi içindeydi.

Bahaeddin Ögel, 1924 yılında Elazığ'da doğdu. 1945'de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümünü bitirdikten sonra akademik rütbelerini genç yaşlarında aldı. İlimi araştırma metodu şu şekilde idi: Daha talebeliğinden itibaren okuduğu kitaplardaki bilgileri ayrı ayrı fişlere yazıyor ve bunları konulara göre tasnif ederek zarflara ayırıyordu. Çağımızda kısa denilebilecek ömründe, sayısı pek çok olan dev eserler vermesinin sırrı buradadır. Bu tasnif metodu ile herhangi bir konuda kısa bir sürede bir kitap veya makale yazabiliyordu. "Türk Kültürü'nün Gelişme Çağları" bir kaç yüz sayfalık kitaptır. Ancak, tarihimizin temelini teşkil eden Hun-Göktürk Uygur dönemlerini hem siyasi, hem kültürel bakımlardan derinlemesine inceleyen adetâ bir atom çekirdeği mahiyetindedir. Bilindiği gibi ilim hayatında Fuad Köprülü'nün, devlet hayatında Atatürk'ün temelini attıkları Tarih Tezi, Türk Milletininin 2500 yıldan beri devamlılık ve bütünlük içersinde süregeldiği esasına dayanır. İşte Bahaeddin Ögel'in mahareti burada ortaya çıkıyor: Bâkir bir saha olan Ortaasya çalışmalarında, Türk Tarihini; siyasi, iklimî ve iktisadî bakımlardan Çince, Moğolca, Arapça, Farsça, Rusça, Almanca, Fransızca ve İngilizce eserlere dayanarak inşa etmek.. Türk Mitolojisi, Türk Devlet Anlayışı, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi, Çince ve Türkçe Yayınlanan Sino-Türccica, yüzlerce kamale ve son oniki seride şu ana kadar dokuz cildi yayınlanan "Türk Kültür Tarihinin Giriş". Bu eserde Türk devlet yapısında tarım bilgisine, köy ve şehir hayatından giyecek ve yiyecekler kadar akla gelebilecek bütün kültürel hususiyetler teferruatıyla incelenmiştir. İşte, Bahaeddin Ögel'i önümüzdeki yüzyıllarda klasikleştirecek olan bu eserleridir.

Hocamızın karakterine gelince, bunu iki bakımdan incelemek istiyorum. Birincisi, seçiyesinde ilim ve insanîyetin bağdaştırılması. Fevkalâde güçlü bir ilim adamı olarak yerine göre hem mütevaziydi, yerine göre de ilminin verdiği kudretle gerçeği savunurdu. Ve bunları şahsiyetindeki yumuşaklık ve hoşgörü ile meczederdi. Bu bakımdan, gerek sosyal hayatta, gerek derslerinde, latife ve esprî unsuruna ağırlık verirdi. Birgün, çocukluğundan beri elinde yetişmiş bir öğrencisi "Hocam size yazdıklarımı okuyabilir miyim" dedi. Hoca dinlemeye başladı. Çalışma bitince, "araştırmanın mükemmel olduğunu" söyledi. Ancak, "Saray Yaşantısı" başlığı üzerinde durdu. "Müsâade ederseniz bunu değiştirelim" dedi. Biz de "hocam niçin değiştirelim" deyince, Bahaeddin Hoca hafifçe gülümsedi, "yaşantı kelimesi süprüntüye benziyor" deyince kahkahaları patlatmıştık. Karakterinin diğer yönüne gelince: Türk ahlâk ve seçiyesi ile İstanbul efendiliği, şahsiyetin de sentez olmuştu. Bir Anadolu çocuğunun metanet ve salâbetine sahipti. Bu tarafı eski İstanbul'un adab-ı muaşeretî ile bütünleşiyordu. Talebelerine ve yakınlarına muhakkak ve muhakkak "Bey" veya "Hanım" diye hitap ederdi. Eski İstanbul'un inanca nezaket kuralları, O'nun şahsına kristalize olmuştu. Makamında oturup herhangi bir görevliye bana "falânı çağır, buraya gelsin" dediğini duymadım. Profesör, doçent veya asistanın odasına bizzat gider, ceketini ilik'ler, hafifçe kapıyı vurur, "sizi rahatsız ediyorum" diye girerdi. Çıkarken de, odanın dışında teşyi edilmesini ister, hızlı adımlarla uzaklaşırdı.

Prof.Dr. Bahaeddin Ögel "misyon" adamı idi. İdari bir görevde bulunduğum sırada Ankara Üniversitesi'nin çeşitli fakültelerinde ders vermesini rica ettim. Yüzlerce kişilik anfilerde senelerce İnkılâp Tarihi dersi verdi. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde konferans ve sempozyumlara gitmesini rica ederdik. Bunları da vazife telakki eder, dakikası önemli olan ilmi çalışmalarını bırakır yollara düşerdi. Avrupa ve Asya'daki kongrelerde Türk Tezini kıran kırana müdafaa ederdi.

Prof.Dr. Ögel, Osmanlının son ve Cumhuriyet dönemlerinin Köprülü, Uzunçarşılı, Togan, Barkan, Osman Turan, Danişmend, Kafesoğlu, İnalçık ve Köymen zincirine mensuptur. Bu kişilerin hepsi de yerleri doldurulamayacak mümtaz şahsiyetlerdir. Maaalesef, şimdilik görünüş bu durumdadır.

Ögel ailesine, Türk ve Dünya ilim âlemine, Türk Milletine başsağlığı diliyorum. Nur içersinde yatsın...

Sayın A.Ögel'e
mükemmel bir
adamın ruhu olarak
dünce ve
sentezine
9.5-1389
GTM

T. D. V. 1.32 n / Anadolupediya
Genel Müdürlüğü

09 Mayıs 1989

Gelen Evrak Sayı: 1003
Eki: 1madj-

1 sahife

Türk Deryası Araştırmaları, (Nisan-1990)
sy. 65, (İstanbul)

Bahaeddin ÖGEL

İÇİNDEKİLER

Bahaeddin Hoca	
Prof. Dr. Faruk SÜMER	16
Aziz Bahaeddin ÖGEL	
Ahmet KABAKLI	20
Prof. Dr. Bahaeddin ÖGEL'in Hayatı ve Eserleri	
Doç. Dr. Feda Şamil ARIK	22
Prof. Dr. Bahaeddin ÖGEL'in Hayatı ve Eserleri	
Yard. Doç. Dr. Ergünöz AKÇORA	44
Ölümünün Birinci Yılı Münasebetiyle Hocam Prof.Dr. BAHADDİN ÖGEL (1924-1987)	
Yrd.Doç.Dr. Abdülkadir YUVALI	54
Türk Kültür Tarihi Araştırmaları Öksüz Kaldı (Prof.Dr.Bahaeddin ÖGEL'in Ardından)	
Araş.Gör.Adnan GÜRBÜZ	61
Prof.Dr. Bahaeddin ÖGEL ve Türk Kültür Tarihçiliği Üzerine Bazı Düşünceler	
Muhammet Beşir AŞAN	69
Apa Hakkında	
Prof.Dr. Faruk SÜMER	77
Kurddan Türeyiş Efsanesinin Tarihi Coğrafyasına Dâir	
Prof.Dr. Süleyman ELİYAROV	83
Doğu Anadolu'nun Sosyo-Kültürel Meseleleri	
Prof.Dr. Orhan TÜRKDOĞAN	101
Yeni Kaynakların Işığı Altında Merkez Efendi ve Hakkında Bazı Yanlışlıkların Düzeltilmesi	

26 MAYIS 1991

Prof.Dr. Ali Haydar BAYAT	121
Toharistan Türk Yabguluğu	
Prof.Dr. Hüseyin SALMAN	133
Selçuklulardan Önce Şam (Suriye ve Filistin) Diyarında Türklerin Rolü	
Prof.Dr. Ramazan ŞEŞEN	139
Türklerde Matem Alâmetleri	
Doç.Dr. Eşref BUHARALI	149
Eskişehir Evlerinin Mimari Özellikleri	
Doç.Dr. Haşim KARPUZ	161
Van ve Çevresinde 19.Yüzyıl Sonu- 20.Yüzyıl Başında Türk-Ermeni İlişkileri	
Yrd.Doç.Dr. Ergünöz AKÇORA	169
Türk Destanlarının Motiv Yapısı I	
Yard.Doç.Dr. Ali Berat ALPTEKİN	
Ar.Gör. Esmâ ŞİMŞEK	197
Bahaeddin ÖGEL'in Türk Dini Tarihiye Katkıları	
Doç.Dr. Harun GÜNGÖR	256
Prof.Dr. Bahaeddin ÖGEL'e Göre Türkler'de Devlet ve Devlet Başkanlığı	
Yard.Doç.Dr. Kemal GÖDE	261
Kıpçakçanın İki Dönemi Arasındaki Fonetik Ayrılıklar	
Dr.M.Emin AGAR	267
Fütüvvet ve Ahiliğin Doğuşu	
Yard.Doç.Dr. Ahmet KAL'A	273
Leningrad Hermitage Müzesi ve Türk Sanatı	
Yaşar ÇORUHLU	283
Karaçay-Malkar Kültüründe Şamanizmin İzleri	
Ufuk TAVKUL	303
Kapgan Kagan Devrinde Gök-Türk-Çin Münasebetleri	
Arş.Gör.Ahmet TAŞAĞIL	307
Çin-Hun Evlilik İtifakları	
Cevat TÜRKELİ	321
Anadil Türkçe'nin Asya Kültür Tarihindeki Yerine Linguistik Açından Bir Bakış	
Müjdat KAYAYERLİ	329
Mesket Türklerinin Folkloru (Karib Kuşlar Ötemde...)	
Asif ABBASOĞLU (HACIYEV)	341

Alp kişi, Bilge kişi,
Edgü argüsü, uz bilikçi;
BAYINDIR illig, kesken tillig!

Yerdaşım AHMET KABAKLI beğ'e:

S o y l a m a :

TÜRK MİTOLOJİSİ

Mazire'yi kondurmuş, Hacı Ziya Beğ tayası, Hacı Hakkı ef. oğludın,
Çıslağı Harput, küp-Ayşegül'dün, kara-karımış, Hacı Osman ef. kızındın,
Boğac yılmada toğmuş, Arıg fekte)-boğac tağuslig!
Atı yok, ili yok, tağanı yok, alp teğül!
Kobızı yok, ozan tağül!
il tutsıknıg bilmez, Bilge teğül!
Soyu yağız, özü yabız!
Bayındır illig, kesken tillig!

ELAZİZ'din kelgen kişi!

Ögeleyip, kezgen kişi!

Bilig bilip, birgen kişi!

Türk budunağ-bilgen kişi!

ÖGEL'din
F. Ögel

Türklük ilmi, Ögel'lerin kaybı ile büyük yara almıştır... Onun aşkı yolunda ilerleyecek gençlere ne mutlu. Harput'un "yücelerince" rahmet olsun dileklerle...

Türk Dönyası Araştırmaları, (Nisan-1990)

sy-65, s. 21 (İSTANBUL)

makale, 21-42 arasındadır.

-Bahâeddin Ögel

PROF.DR.BAHAEDDİN ÖGEL'İN HAYATI VE ESERLERİ¹

DOÇ.DR.FEDA ŞAMİL ARIK²

I- HAYATI

(21.4.1923-Elazığ-7.3.1989-Ankara):

Mehmet Bahâeddin Ögel, Cumhuriyet'in ilânından altı ay kadar önce 21 Nisan 1923 (1339 R.)'te Elazığ'da doğmuştur. Aslen Elazığ'lı olan köklü ve tanınmış bir âileye mensuptur. Dedesi, -pederleri mahkeme encümen âzâlığında bulunmuş- ordu muhasebecisi Hacı Hakkı Efendi, babası idâdî mezunu olup, ticaretle uğraşan Şemseddin Bey, annesi Nâdire Hanım'dır. 1934'te çıkan soyadı kanunu'nu müteakip "Ögel" soyadını alan âilenin bir kız, iki erkek çocuğunun en büyüğüdür.

Prof. Dr. Bahâeddin Ögel'in gençliği

B.Ögel, okumayı seven, ilim ve irfana çok değer veren anne ve babasının teşvikleriyle Elazığ'da kayıtsız olarak ilkokula başlamıştır. Yaşının küçüklüğü dolayısıyla, kayıt yenilemelerinde de çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Tarihe meraklı, vatanperver bir kimse olan babasından tarihi hikâyeler dinleyerek ilkokul ve çocukluk dönemini geçiren Ögel, daha sonra aynı yerde, o sıralarda u-

1 Bu yazının hazırlanmasında esas itibarıyla B.Ögel'in A.Ü.D.T.C.Fakültesi (bkz: Nr.40/1-2) ve A.Ü.Rektörlüğü (bkz: Nr.31-489/1) arşivlerinde bulunan dosyalarındaki bilgi ve belgelerden faydalanılmıştır. Ayrıca kendisinin âile ve özel hayatına ilişkin bir takım bilgileri vermek lütfunda bulunan, bazı dökümanlardan faydalanmama imkân sağlayan muhterem eşleri Nurten Ögel'e de müteşekkirim.

2 **A.Ü.D.T.C.F.Tarih Bölümü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Öğr.Üyesi.

Prof. Dr. BAHAEDDİN ÖGEL

Hazırlayanlar

Doç. Dr. Abdulkadir YUVALI

Yrd. Doç. Dr. Muhammet Beşir AŞAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	30507
Tasnif No:	253 BAH

İstanbul - 1995

08 NISAN 1995

Dünyası Tarih Dergisi, sayı:29 (Mayıs, 1989), s.61-62.

-Seferoğlu, Şükrü Kaya: "Hocam Bahaeddin Ögel", Türk Kültürü, sayı:320 (Aralık, 1989), (41-53), s.745-757.

-Taneri, Aydın: "Hocam Bahaeddin Ögel", Yeni Düşünce, sayı:390 (21 Nisan, 1989), s.7.

-Tatlı, Hüseyin: "Hocamız Prof.Dr.Bahaeddin Ögel'in Ardından", F.Ü.Basın Bülteni, sayı:80, s.5-6.

-Ülkü, Fethi: "Kaybettiğimiz Ünlü Tarihçi, Değerli Hemşehrimiz Prof. Dr.Bahaeddin Ögel'i Anarken", Elazığ Gazetesi, sayı:11926-11927 (22-23 Mart, 1989), s.1.

-Yılmazçelik, İbrahim: "Büyük Bir İnsan ve Büyük Bir İlim Adamının Ardından", F.Ü.Basın Bülteni, sayı:80, s.6.

-Yuvalı, Abdülkadir: "Hocam, Prof.Dr.Bahaeddin Ögel'in Aziz Hatırasına", F.Ü.Basın Bülteni, sayı:80, s.1,3-4.

Türk Dünyası Araştırmaları, (Nisan-1990),
sy.65, s.43 (İSTANBUL)
makale; 43-52 arasıdır.

Prof.Dr.Bahaeddin ÖGEL'in Hayatı

Yard.Doç.Dr. Ergünöz AKÇORA¹

Yaşadığı sürece meşakkat ve yorgunluğa aldırış etmemiş, ilim hayatı boyunca Türk kültürünü ve siyasi tarihini en ince hatları ile "millilik süzgeci"nden geçi-
rerek zamanımıza aktarmayı başarmış, ilim ve tarih camiasının mümtaz şahsi-
yeti, rahmetli hocamız Prof.Dr. Bahaeddin Ögel'in aramızdan ayrılışının 1.yılıni
idrak etmiş bulunuyoruz. Üzüntümüz büyük, ancak tek tesellimiz, onun yetiş-
tirdiği kişiler itibariyle ilminden, fikrinden nasibini almış bir toplum olarak,
bizlere bırakmış olduğu eserleridir.

Kendisini 1965 yılında Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesine girdiğim sene ta-
nımıştım. O günden sonra devamlı desteğini,sevgi ve şefkatini üzerimden eksik
etmiyen hocam ile irtibatımız kesilmedi. Yüksek lisans öğrenimim sırasında ve
Doktora öğrenimi sırasında da danışman hocam olarak benimle daima ilgilendi,
bu seviyeye gelmemde emeğini hiç bir zaman esirgemedi.

25 yıla yakın bir tanışmışlığımız dolayısıyla Elazığ'da kurduğu Tarih Bölü-
müne hizmet etmek için Elazığ'a her gelişinde benim Ankara'ya her gidişimde
görüşmelerimiz devam etti. Bu sebeple sayın hocamın hayatını dilimin döndüğü
ve elimden geldiği kadar çeşitli yönlerini anlatmaya çalıştım.

Şüphesiz pek çok eksikliklerim olmuştur. Şimdiden başışlamanız düşünce-
siyle yazıma, rahmetli hocamıza Yüce Allahtan Rahmet diliyerek başlamak is-
tiyorum.

Tahsil Hayatı:

Hayatını Türk tarihine ve Türk milletine adayan rahmetli hocamız, 1924
yılında Elazığ'da doğmuştur. Babasının adı Şemseddin, annesinin adı Nadiredir.
İlk ve orta tahsilini Elazığ'da yaptıktan sonra, Elazığ'da o tarihlerde lise bulun-
maması sebebiyle tahsilini Malatya'da tamamlamıştır. Yüksek tahsilini ise
D.T.C. Fakültesinde yapmış ve 1945 yılında mezun olarak hayata atılmıştır. İlk
görev yeri, tarih öğretmeni olarak Erzurum'a çıkmıştır. Bir müddet Erzurum
Lisesinde tarih öğretmenliği yaptıktan sonra, mezun olduğu fakülteye asistan
olarak girmiştir. Burada Doktorasını, meşhur Alman tarihçisi W.Eberhard'ın

1 F.Ü.Fen.Ed.Fak. Tarih Bölümü Öğrt. Üyesi-ELAZIĞ.